



Bryssel den 29.11.2023  
COM(2023) 905 final

2023/0435 (COD)

Förslag till

**EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV**

**om ändring av direktiv (EU) 2015/2302 för att göra skyddet av resenärer effektivare och för att förenkla och förtydliga vissa aspekter av direktivet**

EUROPEISKA  
KOMMISSIONEN (Text av betydelse för EES)

{SEC(2023) 540 final} - {SWD(2023) 905 final} - {SWD(2023) 906 final} -  
{SWD(2023) 907 final} - {SWD(2023) 908 final}

## MOTIVERING

### 1. BAKGRUND TILL FÖRSLAGET

#### • Motiv och syfte med förslaget

Turismen spelar en viktig roll i den globala ekonomin och står direkt och indirekt för över 10 % av den globala bruttonationalprodukten. Det globala antalet turister ökade från 680 miljoner år 2000 till över 1,5 miljarder år 2019, vilket berodde på stigande inkomster, sjunkande reserelaterade kostnader och ett ökande antal tillgängliga turistaktiviteter. Europeiska unionen är världens främsta resmål och tog emot ungefär två tredjedelar av alla ankommande internationella turister 2022. Turistindustrin spelar en nyckelroll i EU:s ekonomi, med omkring 2,3 miljoner turistföretag och 10,9 miljoner människor som arbetade inom branschen 2020<sup>1</sup>.

De europeiska konsumenterna använder en rad olika sätt att boka resetjänster för samma resa eller semester. De kan till exempel göra separata bokningar för transport och/eller logi, antingen direkt med olika tjänsteleverantörer eller via mellanhänder. De kan köpa paketresor online eller offline, i förväg ordnade paketresor eller kundanpassade paketresor som kombinerar olika typer av resetjänster. Paketresor kan erbjudas av resebyråer, transportörer och andra aktörer.

Genom direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang (*direktivet om paketresor*)<sup>2</sup> moderniserades den rättsliga ramen för paketresor för att återspegla marknadsutvecklingen och den tekniska utvecklingen. Syftet var att täcka in nya sätt att boka resetjänster som hade uppstått, inklusive kundanpassade kombinationer av resetjänster som inte omfattades av direktiv 90/314/EEG<sup>3</sup> eller som befann sig i en rättslig gråzon, och stärkte paketresenärens rättigheter på flera sätt. Syftet var också att säkerställa en rättvisare konkurrens mellan olika typer av reseföretag som är verksamma på paketresemarknaden.

Utbrottet av covid-19-pandemin ledde till massavbokningar av paketresor, samtidigt som inga nya bokningar gjordes under en viss tidsperiod. På grund av de likviditetsproblem som uppstod för paketresearrangörerna fick många resenärer ingen återbetalning eller fick den först betydligt senare än de 14 dagar som krävs enligt direktivet. I sin rekommendation 2020/648 från maj 2020 (*2020 års rekommendation*)<sup>4</sup> fastställde kommissionen principer för frivillig användning av värdebevis och sätt att göra dem mer attraktiva för resenärer, bland annat genom att skydda dem i händelse av att arrangören hamnar på obestånd. Genomförandet av rekommendationen har varierat mellan medlemsstaterna. Flera medlemsstater antog lagstiftning som avvek från direktivet, förlängde återbetalningsperioderna eller gjorde

---

<sup>1</sup> [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism\\_industries\\_-\\_economic\\_analysis](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_industries_-_economic_analysis).

<sup>2</sup> Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1). Alla hänvisningar till särskilda artiklar i direktivet är hänvisningar till 2015 års direktiv.

<sup>3</sup> Rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158, 23.6.1990, s. 59).

<sup>4</sup> Kommissionens rekommendation (EU) 2020/648 av den 13 maj 2020 om värdebevis som erbjuds passagerare och resenärer som ett alternativ till ersättning för inställda paketresetjänster och transporttjänster mot bakgrund av covid-19-pandemin (EUT L 151, 14.5.2020, s. 10).

värdebevis obligatoriska för resenärer, vilket ledde till att kommissionen inledde överträdelseförfaranden mot 11 medlemsstater.

Kommissionens rapport av den 26 februari 2021 (*rapporten om tillämpningen av direktivet*)<sup>5</sup> ger en översikt över hur direktivet införlivades av medlemsstaterna i nationell lagstiftning och hur det har tillämpats sedan juli 2018. Den belyser flera utmaningar, bland annat de som uppstod efter Thomas Cook-konkursen 2019 och covid-19-pandemin. De svårigheter med att tillämpa direktivet som lyfts fram i rapporten omfattar komplexiteten och osäkerheten i bestämmelserna om sammanlänkade researrangemang, svårigheter med att utfärda återbetalningar och effektivt skydd vid obestånd vid en större kris, inbegripet avsaknaden av regler om värdebevis och osäkerheten om omfattningen av skyddet vid obestånd.

Europeiska revisionsrätten utfärdade en särskild rapport om flygpassagerares rättigheter under covid-19-pandemin<sup>6</sup>. I sina rekommendationer uppmanade revisionsrätten kommissionen att undersöka hur flygpassagerarnas och resenärernas rättigheter, eventuellt genom lagändringar, skulle kunna stärkas, även i en krissituation, för att ta itu med frågan om återbetalning för inställda resor och arrangörernas obestånd.

I sitt yttrande av den 22 mars 2022 identifierade plattformen *Fit for Future* fem problem i direktivet och lade fram förslag i detta avseende<sup>7</sup>.

Utvärderingen och översynen av direktivet nämns i den nya strategin för konsumentpolitiken av den 13 november 2020<sup>8</sup>. Kommissionen meddelade att den senast 2022 skulle genomföra en ”djupare analys av huruvida det nuvarande regelverket för paketresor (också när det gäller skydd vid obestånd) fortfarande är helt i stånd att alltid säkerställa ett robust och heltäckande konsumentskydd, med beaktande även av utvecklingen i fråga om passagerarrättigheter.”

Det allmänna målet med översynen av direktivet är att stärka konsumentskyddet vid alla tidpunkter, även i händelse av en större kris, och samtidigt förbättra den inre marknadens funktion inom paketresesektorn. Detta ligger i linje med direktivets ursprungliga mål. På det hela taget innehåller direktivet stabila regler för paketresor och har medfört betydande fördelar när det gäller konsumentskydd och den inre marknadens funktion. Utvärderingen visade dock att det endast delvis är effektivt när det gäller att uppfylla sina mål och konsumenternas och näringsidkarnas behov och att det finns utrymme för förbättringar och förenklingar. Den identifierade svaga punkter när det gäller luckor, rättsosäkerhet och överdriven komplexitet som kräver riktade åtgärder. Att åtgärda dessa brister, till exempel genom att ändra några av definitionerna och lägga till bestämmelser om förskottsbetalningar och värdebevis, samtidigt som man specificerar vissa faktorer som rör inställande av paketresor på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och om skydd vid obestånd kommer således att vara till nytta för förberedelserna inför framtida kriser och för tillämpningen av direktivet under normala förhållanden.

---

<sup>5</sup> Rapport om tillämpningen av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, COM(2021) 90 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=COM%3A2021%3A90%3AFIN>.

<sup>6</sup> Särskild rapport 15/2021: Flygpassagerares rättigheter under covid-19-pandemin: centrala rättigheter har inte skyddats trots kommissionens insatser, [https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21\\_15/SR\\_passenger-rights\\_covid\\_SV.pdf](https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_15/SR_passenger-rights_covid_SV.pdf).

<sup>7</sup> [https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof/fit-future-platform-f4f/adopted-opinions\\_en#adoptedopinions2022](https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof/fit-future-platform-f4f/adopted-opinions_en#adoptedopinions2022).

<sup>8</sup> COM(2020) 696 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:52020DC0696>.

- **Förenlighet med bestämmelser inom politikområdet**

Direktivet omfattas av tillämpningsområdet för förordningen om konsumentskyddssamarbete och direktivet om grupptalan, vilket bidrar till en effektiv tillämpning av direktivet. I förordningen om konsumentskyddssamarbete föreskrivs gemensamma verkställighetsåtgärder mot näringsidkare som inte uppfyller kraven. Direktivet om grupptalan gäller från och med juni 2023 och ökar skyddet av resenärers och konsumenters kollektiva intressen, både på nationell och gränsöverskridande nivå, till exempel genom att söka åtgärder för förbudsföreläggande och gottgörelse.

- **Förenlighet med EU:s politik inom andra områden**

Efter antagandet av det första direktivet om paketresor 1990 antogs fem förordningar om passagerares rättigheter vid olika transportsätt på EU-nivå. I förordning (EG) nr 261/2004 (*förordningen om flygpassagerares rättigheter*) fastställs exempelvis flygpassagerares rättigheter i samband med inställda flygningar, nekad ombordstigning eller förseningar. Den förordningen kompletterar direktivet om paketresor. Förhållandet mellan de två rättsakterna omfattas av olika bestämmelser i direktivet om paketresor och förordningen om flygpassagerares rättigheter, i syfte att uppnå samstämmighet mellan de två instrumenten.

Kommissionen ser också över regelverket för passagerares rättigheter inom ramen för initiativet ”Resor – bättre skydd för passagerare och deras rättigheter”. Översynen av förordningen om flygpassagerares rättigheter omfattar ersättningar för inställda flygningar som bokats via mellanhänder<sup>9</sup>. Dessutom planeras det att passagerarskyddet ska undersökas i händelse av lufttrafikföretags obestånd och större kriser inom ramen för förordning (EG) nr 1008/2008 (*förordningen om tillhandahållande av lufttrafik*)<sup>10</sup>.

Översynen syftar till att ytterligare förbättra samstämmigheten mellan direktivet om paketresor och förordningen om flygpassagerares rättigheter, till exempel genom att införa regler om värdebevis och regler om återbetalning mellan företag. De regler om förskottsbetalningar<sup>11</sup> och skydd vid obestånd som ingår i den föreslagna översynen tar hänsyn till läget när det gäller passagerarnas rättigheter.

## 2. RÄTTSLIG GRUND, SUBSIDIARITETSPRINCIPEN OCH PROPORTIONALITETSPRINCIPEN

- **Rättslig grund**

Den rättsliga grunden för EU:s åtgärder är artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), där det föreskrivs att ”Europaparlamentet och rådet ska [...]”

---

<sup>9</sup> [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13290-Resor-battre-skydd-for-passagerare-och-deras-rattigheter\\_sv](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13290-Resor-battre-skydd-for-passagerare-och-deras-rattigheter_sv).

<sup>10</sup> [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13255-Oversyn-av-lufttrafikforordningen\\_sv](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13255-Oversyn-av-lufttrafikforordningen_sv).

<sup>11</sup> Förskottsbetalningar för paketresor före resans början kallas på engelska både *advance payment* och *prepayment* av berörda parter. Delbetalningar är förskottsbetalningar som görs av resenären vid bokningstillfället eller kort därefter.

besluta om åtgärder för tillnärmning av sådana bestämmelser [...] som syftar till att upprätta den inre marknaden och få den att fungera.” I artikel 114.3 anges att ”kommissionen ska i sina förslag om [...] konsumentskydd utgå från en hög skyddsnivå och särskilt beakta ny utveckling som grundas på vetenskapliga fakta”. Dessutom föreskrivs i artikel 169.1 och 169.2 a i EUF-fördraget att EU måste bidra till att uppnå en hög konsumentskyddsnivå genom att anta åtgärder enligt artikel 114 i EUF-fördraget.

I enlighet med artikel 26.2 i EUF-fördraget omfattar den inre marknaden ett område utan inre gränser, där fri rörlighet för varor och tjänster säkerställs och företag har etableringsfrihet. En harmonisering av rättigheter och skyldigheter när det gäller paketresor är nödvändig för att utveckla en verklig inre marknad för turism och kommer att bidra till att upprätthålla och öka konsumentskyddsnivån.

- **Subsidiaritetsprincipen**

Detta förslag är liksom direktiv (EU) 2015/2302 ett instrument för fullständig harmonisering, eftersom de frågor som regleras i det endast kan lösas på lämpligt sätt på EU-nivå. Att säkerställa att alla EU-medborgare åtnjuter de rättigheter som direktivet ger, även i kris, kan inte uppnås av medlemsstaterna själva.

Paketresor är en gränsöverskridande sektor, inte bara när det gäller resenärer som reser utomlands, utan också när det gäller semesterpaket som säljs till resenärer av arrangörer som är baserade i andra länder. Översynen av direktivet om paketresor syftar till att modernisera de nuvarande reglerna och ta itu med de problem som anges i utvärderingen. De två övergripande målen i direktivet om paketresor är fortfarande relevanta, nämligen att säkerställa att alla resenärer i EU har en hög och enhetlig skyddsnivå och att bidra till en väl fungerande inre marknad.

Åtgärder på EU-nivå för att undanröja de identifierade problemen, täppa till luckor, förtydliga och förenkla reglerna i direktivet kommer att ge resenärer och näringsidkare större förtroende när de köper och säljer paketresor, även över gränserna, och förbättra den inre marknadens funktion. Till exempel kommer gemensamma regler om förskottsbetalningar och ytterligare specifikationer om skydd vid obestånd att säkerställa en mer enhetlig tillämpning av direktivet. Om medlemsstaterna tar itu med dessa frågor på ett icke samordnat sätt skulle det öka fragmenteringen på den inre marknaden.

- **Proportionalitetsprincipen**

Den föreslagna översynen av direktivet om paketresor är balanserad och förenlig med proportionalitetsprincipen enligt artikel 5.3 i EUF-fördraget. Såsom förklaras i avsnitt 3.3 i konsekvensbedömningsrapporten överskrider den inte vad som är nödvändigt för att uppnå målen, eftersom översynen är begränsad till aspekter av reselagstiftningen för vilka EU-åtgärder är nödvändiga.

Såsom beskrivs i avsnitt 5.3 i konsekvensbedömningsrapporten har tre alternativ bedömts även mot bakgrund av åtgärdernas förväntade proportionalitet när det gäller att ta itu med de problem som identifierats.

Slutligen bygger den föreslagna översynen av direktivet om paketresor på ett alternativ i konsekvensbedömningen som innehåller åtgärder som är mindre interventionistiska än de som ingår i de andra alternativen och som står i proportion både till beredskap vid kriser och utanför krissituationer (avsnitt 6.1 i konsekvensbedömningsrapporten). Detta initiativ upprätthåller därför balansen mellan målet, medlen och konsekvenserna av åtgärden och är

därför proportionerligt (avsnitt 7.4 i konsekvensbedömningsrapporten). De nya bestämmelserna är anpassade till de behov de tillgodoser och är av målinriktad karaktär, noggrant kalibrerade i fråga om omfattning och intensitet.

- **Val av instrument**

I konsekvensbedömningsrapporten konstateras att icke-lagstiftningsåtgärder, såsom rekommendationer eller riktlinjer, inte kan uppnå initiativets mål (avsnitt 5.2.1 i konsekvensbedömningsrapporten).

Ett direktiv skulle innehålla en sammanhängande uppsättning rättigheter och skyldigheter, samtidigt som medlemsstaterna skulle kunna integrera dessa regler i sin nationella avtalsrätt. Det skulle också göra det möjligt för medlemsstaterna att besluta om det bästa sättet att verkställa direktivet och sanktionerna för överträdelse av dess regler. Slutligen kommer detta förslag endast att ändra ett befintligt rättsligt instrument.

### **3. RESULTAT AV EFTERHANDSUTVÄRDERINGAR, SAMRÅD MED BERÖRDA PARTER OCH KONSEKVENSBEDÖMNINGAR**

- **Efterhandsutvärderingar/kontroller av ändamålsenligheten med befintlig lagstiftning**

År 2019 utfärdade kommissionen en första rapport om bestämmelserna i direktivet om paketresor som gäller onlinebokningar som görs på olika försäljningsställen<sup>12</sup>. I rapporten framhölls utmaningar, särskilt i samband med sammanlänkade researrangemang, såsom bristen på tydlighet i begreppet och svårigheten att skilja mellan paketresor och sammanlänkade researrangemang.

Under 2021 utfärdade kommissionen en omfattande rapport om tillämpningen av direktivet om paketresor i enlighet med artikel 26 i direktivet<sup>13</sup>. Rapporten visade på vissa utmaningar vid tillämpningen av direktivet under normala tider och under en kris, särskilt för återbetalningar under en större kris, såsom covid-19-pandemin.

Såsom tillkännagavs i dess nya strategi för konsumentpolitiken från november 2020 genomförde kommissionen en utvärdering i efterhand med en konsekvensbedömning av direktivet om paketresor<sup>14</sup>.

I utvärderingen drogs slutsatsen att direktivet fortfarande har ett EU-mervärde. Den drog slutsatsen att målen var i linje med de förväntade behoven hos resenärer och arrangörer och återförsäljare av paketresor när direktivet antogs och att de fortfarande var relevanta. Utvecklingen på marknaden (främst på grund av ökad digitalisering och ändrade affärsmetoder), praktiska erfarenheter av tillämpningen av direktivet och problem som orsakats av covid-19-pandemin visade dock att direktivet inte helt uppfyller vissa konsumentbehov (skydd och återbetalning av förskottsbetalningar, vissa reglers komplexitet, presentation av information). Kommissionen fann att ytterligare åtgärder behövdes. I utvärderingen drogs därför slutsatsen att direktivet om paketresor endast delvis har varit ändamålsenligt när det gäller att bidra till en väl fungerande inre marknad och uppnå en hög och så enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt.

---

<sup>12</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=COM:2019:270:FIN>.

<sup>13</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=COM:2021:90:FIN>.

<sup>14</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:52020DC0696>.

De utmaningar som identifieras i utvärderingen kan delas in i tre huvudproblem.

Det första problemet är utmaningarna med *återbetalningar för inställda resepaket*, särskilt under en stor kris. De främsta orsakerna är praxis med förskottsbetalningar, arrangörernas bristande likviditet när de ställs inför många samtidigt ansökningar om återbetalning och rättslig osäkerhet i samband med användningen av värdebevis. Eftersom arrangörer använder delbetalningar från resenärer för att betala i förväg för vissa tjänster som ingår i en paketresa är de beroende av återbetalningar från tjänsteleverantörer för att kunna återbetala resenärer om paketresan ställs in.

Under pandemin var det många arrangörer som inte erhöll (snabba) återbetalningar från tjänsteleverantörer (t.ex. flygbolag och hotell) och som därför inte kunde ersätta resenärerna inom den obligatoriska 14-dagarsperioden. Direktivet om paketresor innehåller inga regler om återbetalning mellan företag vid inställda resor. Det saknas också regler för användningen av värdebevis. Under pandemin använde sig arrangörerna ofta av värdebevis till resenärer i stället för återbetalning för inställda paketresor, och resenärernas rättigheter i förhållande till värdebevis var oklara. Flera medlemsstater antog till och med tillfälliga regler som gjorde det möjligt för arrangörer att utfärda värdebevis utan resenärers samtycke eller upphävde deras rätt till återbetalning enligt direktivet om paketresor, vilket utlöste överträdelseförfaranden. I maj 2020 antog kommissionen en rekommendation om frivilliga värdebevis som utfärdats under pandemin<sup>15</sup>. Genomförandet av rekommendationen i medlemsstaterna var blandat.

Det andra problemet är att resenärernas förskottsbetalningar inte är tillräckligt skyddade vid arrangörens *obestånd*. Skyddet vid obestånd för värdebevis och återbetalningsrättigheterna till följd av en inställd resa varierar i medlemsstaterna<sup>16</sup>. Det finns också betydande skillnader mellan nationella system för skydd vid obestånd<sup>17</sup>. I vissa medlemsstater är det svårt för paketresearrangörer att få skydd vid obestånd eller så kan försäkringslösningar vara dyra, särskilt under en kris<sup>18, 19</sup>.

Det tredje problemet gäller *svårigheterna med att genomföra direktivet om paketresor*. Vissa bestämmelser är inte tillräckligt tydliga, innehåller luckor eller är för komplexa, vilket i praktiken bidrar till olika konsumentskydds nivåer och snedvridning av konkurrensen. Detta gäller till exempel begreppet ”click-through-paket”<sup>20</sup> och bestämmelserna om sammanlänkade researrangemang, de återbetalningskrav och värdebevis som omfattas av skydd vid obestånd och reglerna om inställda resor i händelse av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

---

<sup>15</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A32020H0648>.

<sup>16</sup>Den nuvarande praxisen i medlemsstaterna varierar. I sex medlemsstater som svarat på frågor från kommissionen i samrådsförfarandet omfattas redan värdebevis och/eller återbetalningskrav av skydd vid obestånd upp till en viss utsträckning, medan detta inte är fallet i sex andra medlemsstater.

<sup>17</sup>Direktivet om paketresor överläter avsiktligt till medlemsstaterna att fastställa detaljerna i sina nationella system för skydd vid obestånd, förutsatt att systemet uppfyller kriterierna i artikel 17 och skälen 39–40. Systemen för skydd vid obestånd kan därför baseras på (offentliga eller privata) fonder, försäkringar eller bankgarantier, vilket leder till olika system för skydd vid obestånd i hela EU.

<sup>18</sup>Rapport från de centrala kontaktpunkternas möte den 10 november 2022, <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/meetings/consult?lang=sv&meetingId=45937&fromExpertGroups=true>.

<sup>19</sup>Riktad undersökning för nationella behöriga myndigheter (obestånd), svar på fråga 6, som visar att priserna på försäkringsbaserade lösningar har ökat.

<sup>20</sup>Begreppet definieras i artikel 3.2 b v enligt följande: ”en kombination av minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester om [...] köps från separata näringsidkare genom sammanlänkade bokningsprocesser online där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs från den näringsidkare med vilken det första avtalet har ingåtts till en annan näringsidkare eller andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de sistnämnda näringsidkarna senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.”

Dessutom är resenärerna inte alltid på det klara med vilken roll de olika parterna (arrangörer, återförsäljare och tjänsteleverantörer) spelar, bland annat när det gäller återbetalningar. Slutligen är standardinformationsformulären komplicerade att använda och skulle kunna vara mer användarvänliga.

- **Samråd med berörda parter**

Kommissionen genomförde ett stort antal samråd, bland annat offentliga och riktade samråd med berörda parter. Samråden var så breda som möjligt för att samla in synpunkter, bevis och förklaringar av behoven hos olika kategorier av berörda parter (t.ex. resenärer/konsumenter, researrangörer, fysiska resebyråer och onlineresebyråer, transportföretag, nationella myndigheter, fonder för skydd vid obestånd, konsument- och företagsorganisationer, den akademiska världen och icke-statliga organisationer). Diskussionerna med berörda parter inriktades på följande tre specifika mål:

- Att förbättra skyddet av resenärers förskottsbetalningar och deras rätt till snabb återbetalning av redan gjorda betalningar vid inställda resor, även i tider av större kriser, samtidigt som paketresearrangörernas likviditet bibehålls (lösning av problem 1).
- Att stärka skyddet för resenärer mot arrangörens obestånd, även i händelse av en större kris, och samtidigt säkerställa lika villkor på den inre marknaden (lösning av problem 2).
- Att öka rättssäkerheten i och genomförandet av direktivet om paketresor genom att förtydliga och/eller förenkla vissa bestämmelser i direktivet som kan tolkas olika eller som berörda parter har svårt att tillämpa i praktiken (lösning av problem 3).

Under samrådsförfarandet, som inleddes med offentliggörandet av en inbjudan att lämna synpunkter i augusti 2021 och fortsatte fram till maj 2023, använde kommissionen en rad metoder och former av samråd. De omfattade följande:

- A Samråd om den inledande konsekvensbedömningen och ett 13 veckor långt öppet offentligt samråd, där alla berörda parter fick lämna synpunkter<sup>21</sup>.
- Riktade samråd med olika intressenter (offentliga myndigheter, konsumentorganisationer, näringslivsorganisationer), främst som uppföljning till flera workshoppar och möten.
- Riktade tematiska workshoppar online, inklusive möten i den expertgrupp som företräder berörda parter för att stödja tillämpningen av direktivet om paketresor<sup>22</sup>. Frågeformulär och diskussionsunderlag skickades ut i förväg som förberedelse för de möten som kommissionen stod värd för.
- Onlineworkshoppar som anordnades av den externa konsulten i syfte att uppdatera deltagarna (branschorganisationer och enskilda företag, inklusive företag i resebranschen, konsumentorganisationer och europeiska konsumentcentrum) om hur studien fortskrider och samla in information i ett interaktivt format om de viktigaste resultaten.
- Workshoppar som anordnades av berörda parter (t.ex. Europeiska garantifondens förening för resor och turism, den europeiska sammanslutningen av resebyråer och researrangörer) gav möjlighet att samla in uppgifter från berörda parter om skydd vid obestånd inom resesektorn och om förskottsbetalningar.

---

<sup>21</sup>[https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13117-Package-travel-review-of-EU-rules\\_sv](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13117-Package-travel-review-of-EU-rules_sv).

<sup>22</sup><https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=sv&groupId=3617&fromMeetings=true&meetingId=45600>.



- Riktade undersökningar utförda av den externa konsulten för att samla in information om berörda parter synpunkter och erfarenheter av aktuella marknadstendenser inom paketresor, inklusive avbokningsrättigheter, användning av värdebevis och återbetalningar. Syftet var också att identifiera de viktigaste utmaningarna med den nuvarande lagstiftningen, de primära kostnaderna och fördelarna.
- Intervjuer som genomfördes av den externa konsulten i två steg: en uppsättning sonderingsintervjuer och fullständiga intervjuer med berörda parter.
- Möten på teknisk eller politisk nivå. Översynen av direktivet om paketresor togs också upp på politisk nivå, särskilt vid informella ministermöten under olika ordförandeskap i rådet.
- Bilaterala onlinemöten med många olika intressenter.
- Ståndpunktsdokument från konsumentorganisationer, branschorganisationer och nationella myndigheter.
- Yttrandet från plattformen *Fit for Future* av den 22 mars 2022<sup>23</sup>. I sitt yttrande om direktivet om paketresor identifierade plattformen *Fit for Future* fem problem och lade fram fem relaterade förslag.

Återkopplingen till samrådsverksamheten visade följande:

- En stor majoritet av de berörda parterna bekräftade att resenärer från alla medlemsstater hade stora svårigheter att få tillbaka förskottsbetalningar för inställda paketresor inom 14 dagar under covid-19-pandemin. Konsumentorganisationer och många nationella myndigheter ansåg att skyddet av resenärers förskottsbetalningar bör ökas.
- Samtidigt beskrev arrangörerna svårigheterna med att få in betalningar som gjorts till tjänsteleverantörer. Vissa leverantörer, särskilt flygbolag, begär full betalning i förväg. De flesta företag påpekade att de skulle välkomna en ny EU-bestämmelse som kräver att tjänsteleverantörer återbetalar arrangörer inom en viss tidsram som är kortare än 14 dagar.
- De flesta konsumentorganisationer och offentliga myndigheter ansåg att de olika systemen för skydd vid obestånd i EU utlöste en högre skyddsnivå vid organisatörers obestånd i vissa medlemsstater och otillräckligt skydd för resenärer i andra medlemsstater. Inga konkreta exempel gavs dock till stöd för denna uppfattning.
- I vissa medlemsstater uppgav organisatörerna att det var svårt att få skydd vid obestånd för att täcka förskottsbetalningar och hemtransport. Detta beror på otillräckliga försäkringslösningar på marknaden eller försäkringslösningar som endast erbjuds till oöverkomliga priser, särskilt under en kris. Praxis skiljer sig också åt när det gäller täckningen av återbetalningskrav och värdebevis när en paketresa ställs in innan en arrangör hamnar på obestånd.
- De flesta berörda parter hade svårigheter att genomföra direktivet om paketresor när det gäller tolkningen och tillämpningen av begreppen ”click-through-paketresor” och sammanlänkade researrangemang, genomförandet av vissa informationsskyldigheter och fastställandet av huruvida uppsägningen av ett paketreseavtal var motiverat av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Dessa svårigheter blev uppenbara under covid-19.
- Konsumentorganisationerna efterlyste större klarhet om rätt tidpunkt för uppsägning av avtalet på grund av ”oundvikliga och extraordinära omständigheter” samt om relevansen, bevisen och det rättsliga värdet av officiella resevarningar. De flesta nationella behöriga

<sup>23</sup>[https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof/fit-future-platform-f4f/adopted-opinions\\_en#adoptedopinions2022](https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof/fit-future-platform-f4f/adopted-opinions_en#adoptedopinions2022).

myndigheter efterlyste förtydliganden av reglerna för inställda resor. Resenärer och företag ansåg att avsaknaden av regler om ”resevarningar” undergräver effektiviteten i definitionen av ”oundvikliga och extraordinära omständigheter”.

Kommissionen beaktade all återkoppling när den beslutade vilka alternativ som skulle gynnas. Mer information om samråden finns i bilaga 3 till konsekvensbedömningen.

- **Insamling och användning av sakkunnigutlåtanden**

Kommissionen anlätade externa experter för att ta fram en studie med bevis som användes för att stödja konsekvensbedömningen och utarbeta detta förslag. Resultatet blev publikationen *Study to support the preparation of an evaluation of the Package Travel Directive back-to-back with an impact assessment on its potential revision*<sup>24</sup>.

Kommissionens bedömning har också grundat sig på relevant akademisk litteratur och EU-domstolens rättspraxis.

- **Konsekvensbedömning**

Konsekvensbedömningen<sup>25</sup> diskuterades i nämnden för lagstiftningskontroll den 5 juli 2023. Nämnden avgav ett negativt yttrande den 7 juli 2023 och angav att rapporten inte var tillräckligt tydlig i fråga om problemens omfattning, underliggande marknadsmisslyckanden och initiativets specifika mål, och att konsekvensanalysen inte stod i proportion till problemets storlek. Dessutom fann man att rapporten inte kunde identifiera alla relevanta kombinationer av alternativ i förväg och inte tillhandahöll en konsekvent jämförelse av alternativ. Till följd av detta omformulerades konsekvensbedömningsrapporten avsevärt. Problemets omfattning, underliggande marknadsmisslyckanden eller lagstiftningsmisslyckanden och de specifika målen för detta initiativ beskrevs bättre och kvantifierades i största möjliga utsträckning. Den reviderade rapporten gav också en tydligare beskrivning av alla politiska alternativ och jämförde dem i fråga om effektivitet, samstämmighet och proportionalitet. Konsekvensanalysen stärktes på flera sätt, bland annat genom att kvantifieringen av potentiella effekter utökades och ytterligare känslighetsanalyser tillhandahölls. I rapporten redogjordes också närmare för effekterna på små och medelstora företag och utrymmet för kostnadsminskningar.

Den reviderade konsekvensbedömningsrapporten lämnades in till nämnden för lagstiftningskontroll den 6 september 2023. Den 28 september 2023 utfärdade nämnden ett positivt yttrande med reservationer<sup>26</sup> och noterade att rapporten inte var tillräckligt tydlig om den övergripande effekten på konsumenterna och att den kvalitativa analysen borde stärkas för att bättre visa skälen till interventionen. Nämndens reservationer har beaktats. Detta omfattade en mer framträdande och tydlig beskrivning av referensvärdena och den övergripande inverkan på konsumenterna. Dessutom förbättrades den kvalitativa analysen ytterligare för att bättre kunna påvisa skälen till åtgärderna. Slutligen beskrevs den potentiella inverkan på den internationella konkurrenskraften närmare.

---

<sup>24</sup> Ännu ej offentliggjord.

<sup>25</sup> SWD(2023) 906, ännu ej offentliggjord.

<sup>26</sup> SEC(2023) 540 ännu ej offentliggjord.

I konsekvensbedömningen undersöktes olika lagstiftningsåtgärder som genom att ändra direktivet om paketresor skulle kunna lösa de problem som identifierats i syfte att uppnå målen för översynen. Åtgärderna var indelade i tre olika politiska alternativ: Flexibla lösningar och minimala kostnader (alternativ A), mer strikta åtgärder (alternativ B) eller maximal ändamålsenlighet i en krissituation till högre kostnader (alternativ C).

Alternativ A innebär att göra riktade ändringar i direktivet om paketresor för att förtydliga och förenkla det och göra det mer effektivt, även vid en kris. Det innehåller regler om frivilliga värdebevis, en återbetalningsrätt mellan företag när tjänster ställs in och en flexibel begränsning av delbetalningarna till 25 %, som kan ökas när detta är nödvändigt för att säkerställa paketresans organisation och fullgörande. Det syftar också till att stärka skyddet vid obestånd, samtidigt som det klargörs att värdebevis och återbetalningskrav omfattas av skydd vid obestånd. Det ålägger dock inte medlemsstaterna att inrätta en reservfond för skydd vid obestånd eller en krisfond som garanterar snabba återbetalningar till resenärer i händelse av en allvarlig kris.

Alternativ B omfattar mer strikta åtgärder som ökar kostnaderna för olika kategorier av berörda parter (både företag och resenärer). I direktivet fastställs till exempel en strikt gräns för delbetalningar till 20 % för paketresearrangörer och obligatoriska värdebevis i händelse av en allvarlig kris.

Alternativ C omfattar åtgärder som syftar till att uppnå högsta möjliga konsumentskyddsnivå när det gäller återbetalningar för inställda paketresor och skydd vid obestånd, särskilt i en kris, men till höga kostnader. Detta inbegriper en strikt gräns för delbetalningar till 20 % för både arrangörer och tjänsteleverantörer och det obligatoriska inrättandet av en krisfond.

Sammantaget fungerar alternativ A bäst. Även om det inte innehåller de mest effektiva åtgärderna för att lösa de problem som identifierats i alla avseenden och inte ger ett maximalt konsumentskydd, medför det betydande fördelar för resenärer och företag, även när det gäller beredskap inför en framtida kris, och detta till lägsta möjliga kostnad. Alternativ A är det effektivaste och mest samstämmiga av de tre alternativ som utvärderats.

Det rekommenderade alternativet skulle således begränsa delbetalningarna till 25 % av paketresans totala pris, vilket skulle göra det möjligt för arrangören att begära den återstående betalningen fyra veckor innan paketresan inleds. Arrangörerna skulle dock behålla flexibiliteten att begära högre delbetalningar om det är motiverat på grund av behovet av högre förskottsbetalningar till tjänsteleverantörer eller för att täcka andra kostnader som specifikt rör organisationen och fullgörandet av paketresan i den mån det är nödvändigt att täcka dessa kostnader vid bokningstillfället<sup>27</sup>. På det hela taget skulle belastningen på företagen förbli begränsad och endast små prisökningar för resenärer kan förväntas.

Dessutom skulle det innebära rätt till återbetalning mellan företag om den berörda tjänsten inte tillhandahålls. I sådana fall skulle arrangören ha rätt till återbetalning av betalningar till tjänsteleverantören, t.ex. flygbolag och hotell, inom sju dagar efter det att tjänsten ställdes in eller inte utfördes. Detta skulle göra det möjligt för arrangörer att återbetala resenärer inom den 14 dagar långa återbetalningstid som fastställs i direktivet, samtidigt som deras likviditet

---

<sup>27</sup>Denna åtgärd skulle vara förenlig med nuvarande praxis i Tyskland, där delbetalningarna enligt nationell rättspraxis om oskäligen avtalsvillkor är begränsade till en delbetalning på 20 % vid bokningstillfället, medan resten förfaller högst 30 dagar före resans början. Som ett undantag från denna allmänna regel kan delbetalningen vara högre än 20 % om arrangören vederbörligen motiverar det på grund av de utgifter som fanns när avtalet ingicks.

bibehålls. Om en resetjänstleverantör avbryter eller på annat sätt inte tillhandahåller en tjänst som ingår i en paketresa men där paketreseavtalet fortfarande existerar, bör rätten till återbetalning inom sju dagar göra det möjligt för arrangörerna att vidta alternativa åtgärder för resenärerna. Dessutom skulle arrangörerna kunna erbjuda värdebevis som ett alternativ till återbetalning, förutsatt att de följer de särskilda garantier som införts och som i stort sett överensstämmer med kommissionens rekommendation från 2020.

Slutligen är det tänkbart att medlemsstaterna tillhandahåller mekanismer som säkerställer återbetalning till resenärer i enlighet med de rättsliga kraven, till exempel i fall där paketresor ställs in på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och där arrangörerna inte kan fullgöra sina återbetalningsskyldigheter. Om medlemsstaterna inför eller upprätthåller sådana mekanismer kommer de att vara skyldiga att informera kommissionen och de centrala kontaktpunkterna i de andra medlemsstaterna om sådana mekanismer. Sådana mekanismer finansieras normalt uteslutande genom bidrag från arrangörer. Endast i undantagsfall kan sådana mekanismer samfinansieras av medlemsstaterna, och införandet av dem påverkar inte tillämpningen av unionens bestämmelser om statligt stöd. Denna bestämmelse skulle vara kostnadsneutral på lång sikt. På det hela taget kommer dessa åtgärder att förbättra konsumentskyddet till endast mycket begränsade kostnader för företag (paketresearrangörer och tjänsteleverantörer).

För att bättre skydda resenärer mot arrangörernas obestånd syftar förslaget till att stärka reglerna vid obestånd i direktivet om paketresor. Medlemsstaterna kommer att fortsätta att själva besluta hur de bäst ska genomföra ett ändamålsenligt system för skydd vid obestånd, men förslaget innehåller ytterligare specifikationer. Medlemsstaterna kommer att vara skyldiga att övervaka arrangörernas arrangemang för skydd vid obestånd och övervaka marknaden för tillhandahållande av skydd vid obestånd, och de kan vid behov kräva en andra skyddsnivå, såsom en reservfond. Eftersom direktivet om paketresor redan kräver en viss nivå av skydd vid obestånd och eftersom det rekommenderade alternativet endast skulle ange hur detta mål ska uppnås, är det inte troligt att denna specifikation kommer att öka kostnaderna. I förslaget klargörs vidare att de värdebevis som föreslås i stället för en återbetalning och utestående återbetalningskrav omfattas av skydd vid obestånd. Det kan därför i praktiken leda till något ökade kostnader för skydd vid obestånd för företag i de medlemsstater där värdebevis och återbetalningskrav för närvarande inte omfattas av skydd vid obestånd. Dessa kostnadsökningar kan föras över på resenärerna. Samtidigt kommer denna åtgärd att gynna arrangörerna eftersom den kommer att göra värdebevis mer attraktiva för resenärer. På det hela taget är det därför sannolikt att eventuella kostnadsökningar blir begränsade.

Slutligen tar förslaget bort en typ av sammanlänkade researrangemang (typ a) och tre informationsformulär från direktivet om paketresor. Det skulle ändra definitionen av click-through-paketresor och paketresor med ett enda försäljningsställe. Detta skulle leda till enklare, mer verkställbara regler och tydligare information för resenärer, vilket många berörda parter har begärt, samtidigt som den nuvarande konsumentskyddsnivån bibehålls eller höjs. Det bör anges att officiella resevarningar är en viktig faktor vid fastställandet av huruvida en paketresa inte kan genomföras på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter, medan principen om bedömning från fall till fall bör bibehållas. Det föreslås också att man specificerar att omständigheterna i avrese-, bosättnings- och destinationslandet får beaktas vid bedömningen av resenärers rätt att ställa in en paketresa på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Slutligen kommer förslaget att klargöra de olika aktörernas roller, men den rättsliga skyldigheten att återbetala förskottsbetalningar kommer att kvarstå hos arrangören. Dessa ändringar kommer att ge både resenärer och paketresearrangörer större tydlighet och bör därmed minska de administrativa kostnaderna för företag och minska nackdelarna för konsumenterna.

Enligt det rekommenderade alternativet kommer konsumenterna att vinna på att förenklade och förtydligade regler minskar utrymmet för kringgående och förtydligar den information som är tillgänglig för resenärer, vilket leder till färre rättsliga tvister och därmed sparar tid, kostnader och ansträngningar för alla berörda parter. I utbyte mot dessa förmåner för resenärer förväntas paketrespriserna öka något (dvs. med 0,3 %), eftersom arrangörerna (och tjänsteleverantörerna) förväntas överföra eventuella kostnadsökningar på konsumenterna. Denna lilla prisökning är dock försumbar jämfört med andra faktorer, däribland den mycket höga inflation som har påverkat de flesta ekonomierna, däribland EU:s medlemsstater, under de senaste två åren. Dessutom finns det färskt bevis från Förenade kungarikets undersökning om reformen av licenser för arrangörer av flygresor<sup>28</sup> och återkoppling från EU:s konsumentorganisationer<sup>2930</sup> som visar att resenärer ibland föredrar att betala betydligt mer för att få ett högre skydd. De åtgärder som ingår i det rekommenderade alternativet förväntas därför inte leda till att resenärernas konsumtion av paketresor minskar.<sup>31</sup> På det hela taget kommer konsumenterna till följd av det rekommenderade alternativet att ha det bättre ställt än under status quo.

När det gäller miljöpåverkan kan vissa av de politiska åtgärderna leda till små prisökningar för paketresor. Prisökningar kan potentiellt leda till att färre paketresor säljs. Det är dock osannolikt att eventuella prisökningar som kan kopplas direkt till förändringar i direktivet leder till en minskning av resandet totalt sett och därmed till ett lägre koldioxidavtryck inom resesektorn, eftersom konsumenterna helt enkelt kan vända sig till fristående tjänster. De föreslagna politiska åtgärderna förväntas inte heller öka transporterens koldioxidavtryck och förväntas därför inte ha någon betydande miljöpåverkan. Därför är förslaget förenligt med miljömålen i den europeiska gröna given och den europeiska klimatlagen<sup>32</sup> och med principen om att inte orsaka betydande skada<sup>33</sup>.

De föreslagna politiska förändringarna förväntas ha en neutral inverkan på principen ”digitalt som standard”. När det gäller sociala konsekvenser ingår eventuella konsekvenser för konsumentenskyddet, konsumenternas förtroende och inkomstfördelningen i de ekonomiska konsekvenserna för resenärer och företag.

- **Lagstiftningens ändamålsenlighet och förenkling**

Översynen av direktivet skulle medföra fördelar för både resenärer och reseföretag. Det skulle också ge upphov till vissa kostnader för företagen, som skulle kunna föras över på resenärerna. Det förväntas dock också minska bördan för företagen, särskilt till följd av ökad rättslig klarhet och förenkling. Dessutom har vissa medlemsstater redan antagit flera av de

---

<sup>28</sup> [https://consultations.caa.co.uk/corporate-communications/atal-reform-request-for-further-information/user\\_uploads/atal-reform-request-for-further-information--cap2496-.pdf](https://consultations.caa.co.uk/corporate-communications/atal-reform-request-for-further-information/user_uploads/atal-reform-request-for-further-information--cap2496-.pdf).

<sup>29</sup> Svar från BEUC, VZV och DECO på fråga 1 i frågeformuläret.

<sup>30</sup> BEUC:s ståndpunktsdokument, s. 11, [https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/beuc-x-2021-115\\_package\\_travel\\_directive\\_beuc\\_s\\_views\\_on\\_how\\_to\\_regain\\_consumer\\_trust\\_in\\_the\\_tourism\\_sector.pdf](https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/beuc-x-2021-115_package_travel_directive_beuc_s_views_on_how_to_regain_consumer_trust_in_the_tourism_sector.pdf)

<sup>31</sup> Med tanke på resetjänsternas höga priselasticitet kan dock en viss inverkan på försäljningen till lågbudgetresenärer inte helt uteslutas. Se även bilaga 8.

<sup>32</sup> Förordning (EU) 2021/1119.

<sup>33</sup> Orsaka inte betydande skada: inte stödja eller bedriva ekonomisk verksamhet som medför betydande skada för något miljömål, i den mening som avses i artikel 17 i förordning (EU) 2020/852, i förekommande fall.

åtgärder som skulle kunna leda till måttliga kostnadsökningar. I dessa medlemsstater skulle företagen därför inte drabbas av några extra kostnader.

När det gäller den minskade bördan för offentliga förvaltningar förväntas den högre graden av rättslig klarhet och det förenklade regelverket öka efterlevnaden och göra kontrollen effektivare. Dessutom kan medlemsstaterna identifiera bästa praxis genom att titta på andra medlemsstater som redan har genomfört de åtgärder som anges som frivilliga enligt det rekommenderade alternativet.

Enligt utvärderingen var omkring 99 % av arrangörerna i EU små och medelstora företag 2019. 96 % av de företag som svarade på det offentliga samrådet är små och medelstora företag, varav de flesta är mikroföretag. Med tanke på den stora andelen små och medelstora företag och mikroföretag i sektorn återspeglar de begränsade effekterna på kostnaderna för alla företag också situationen för små och medelstora företag och mikroföretag. Små och medelstora företag och mikroföretag kommer att gynnas av vissa åtgärder, till exempel den nya återbetalningsrätten mellan företag och möjligheten att erbjuda värdebevis till resenärer i stället för återbetalningar, på samma sätt som större företag. Det skulle därför inte vara motiverat att undanta mikroföretag eller föreslå övergångsperioder. Kommissionen tog hänsyn till mikroföretagens synpunkter och särdrag vid utformningen av de åtgärder som ingick i översynen av direktivet.

Användningen av onlinekanaler för att ingå paketreseavtal har ökat under de senaste åren. Redan vid översynen av det tidigare direktivet om paketresor 2015 beaktades denna trend. Vissa bestämmelser, t.ex. om sammanlänkade researrangemang och eventuella ändringar av dem, kan vara relevanta för onlineförsäljning, men de bedömda politiska åtgärderna förväntas inte ha någon betydande inverkan på digitaliseringen. Följaktligen förväntas den föreslagna översynen av direktivet ha en neutral inverkan på tillämpningen av principen om ”digitalt som standard”.

- **Grundläggande rättigheter**

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna skyddar ett brett spektrum av rättigheter på området konsumenträtt och den inre marknaden.

Det föreslagna direktivet har ingen negativ inverkan på eller begränsar några grundläggande rättigheter. De positiva effekterna av att förbättra den inre marknads funktion inom paketresesektorn kommer sannolikt att göra det möjligt för fler EU-medborgare att utöva sina rättigheter på tydligare villkor. Dessutom förväntas det reviderade direktivet om paketresor underlätta den fria rörligheten för medborgare både inom och utanför EU genom enklare och tydligare lagstiftning om paketresor och starkare rättigheter för resenärer i samband med återbetalning i händelse av arrangörens obestånd eller under vissa exceptionella krisperioder. De förenklingar och den förbättrade information till resenärer som föreslås förväntas också ha en positiv inverkan på personer med funktionsnedsättning.

Även om den föreslagna översynen kan öka transaktionskostnaderna för vissa företag kommer den också att minska vissa kostnader, tack vare den förenkling och förbättrade rättssäkerhet som översynen medför. Ytterligare harmonisering förväntas även skapa förutsättningar för att underlätta utvecklingen av gränsöverskridande handel och/eller tjänster inom EU för paketresor.

På det hela taget syftar kombinationen av politiska åtgärder i det föreslagna direktivet till att uppnå en balans mellan konsumenträttigheter och näringsfrihet inom paketresesektorn.

#### **4. BUDGETKONSEKVENSER**

Förslaget kräver inga ytterligare anslag från Europeiska unionens budget.

#### **5. ÖVRIGA INSLAG**

- **Genomförandeplaner samt åtgärder för övervakning, utvärdering och rapportering**

Medlemsstaterna ska ha införlivat direktivet 18 månader efter att det träder i kraft och underrätta kommissionen om de nationella införlivandeåtgärderna via Themis. Kommissionen är beredd att ge tekniskt stöd till medlemsstaterna för att genomföra direktivet.

Kommissionen kommer att se över genomförandet av direktivet fem år efter att det har trätt i kraft och vid behov föreslå lagändringar. Den kommer att övervaka framstegen mot att uppnå initiativets mål genom att följa en rad centrala indikatorer (som förtecknas i konsekvensbedömningsrapporten). Övervakningsramen kommer att anpassas till de slutliga rättsliga kraven och genomförandekraven.

- **Ingående redogörelse för de specifika bestämmelserna i förslaget**

Genom artikel 1 i detta förslag ändras direktiv (EU) 2015/2302 på följande sätt.

*Artikel 3.2 (Paketresa):* Definitionen av en paketresa anpassas för att återspegla att tjänster som köps från separata näringsidkare genom sammanlänkade bokningsprocesser online betraktas som en paketresa när resenärens personuppgifter överförs från en näringsidkare till en annan näringsidkare. Bokningar av olika typer av resetjänster för samma resa eller semester på ett försäljningsställe inom en kort tidsperiod betraktas som paketresa på samma sätt som bokningar av olika typer av resetjänster för samma resa eller semester på ett försäljningsställe där tjänsterna väljs innan resenären ingår det första avtalet. På så sätt undviks den nuvarande överlappningen i definitionerna av paketresor och sammanlänkade researrangemang enligt definitionen i artikel 3.5 a. Artikel 3.5 a ska därför utgå. I det reviderade direktivet klargörs också att en kombination av en eller flera typer av tjänster som rör transport, logi eller biluthyrning med en eller flera andra turisttjänster som inte står för mer än 25 % av kombinationens värde och inte marknadsförs som och inte utgör en väsentlig del av kombinationen, inte utgör en paketresa. Hänvisningen till 25 % härrör från skäl 18 i det nuvarande direktivet och ersätter formuleringen ”betydande andel”.

*Artikel 3.5 (Sammanlänkade researrangemang):* Denna definition förenklas och förtydligas.

*Artikel 5.1* ändras för att specificera att information om resenärens rätt att säga upp paketreseavtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter görs obligatorisk utöver en avbokningsrätt mot en uppsägningsavgift.

*Ny artikel 5a (Betalningar):* En ny artikel om betalningar ska införas. I denna artikel föreskrivs att delbetalningar i princip inte får överstiga 25 % av priset för paketresan och att de återstående betalningarna inte får förfalla tidigare än 28 dagar innan paketresan inleds. Högre delbetalningar får dock begäras om detta är nödvändigt för att säkerställa paketresans

organisation och fullgörande. Artikel 5a gäller inte för paketresor som bokats mindre än 28 dagar innan resan inleds och för paketresor i presentkortform.

*Artikel 7.2 (Innehåll i paketreseavtalet och handlingar som ska tillhandahållas före paketresans början):* I avtalet måste det nu anges att arrangören är den part som ansvarar för återbetalningen och att resenärerna får kontakta arrangörerna via återförsäljaren i enlighet med rättsliga bestämmelser. Det anges också att det relevanta standardinformationsformuläret i bilaga I till direktivet bör bifogas paketreseavtalet så att det förblir lättillgängligt för resenärer efter det att avtalet ingåtts.

*Artikel 12.2 (Uppsägning av paketreseavtalet och ångerrätt före paketresans början):* Den nya ordalydelsen i denna punkt om uppsägning av ett avtal på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter innehåller ytterligare specifikationer för att klargöra denna avbokningsrätt. Den nya ordalydelsen klargör att denna rätt gäller i händelse av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet eller som påverkar resan till resmålet men även på bosättnings- eller avreseorterna, i samtliga fall på ett sätt som avsevärt påverkar paketresans fullgörande. I den nya ordalydelsen klargörs också att avtal kan sägas upp om det rimligen kan förväntas att fullgörandet av paketreseavtalet kommer att påverkas väsentligt av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

*Ny artikel 12.3a:* En ny punkt läggs till för att klargöra att officiella resevarningar som utfärdats av myndigheter eller allvarliga restriktioner som omfattar resmålet eller efter återkomsten därifrån är viktiga faktorer för att bedöma om oundvikliga och extraordinära omständigheter har uppstått och i väsentlig grad påverkar fullgörandet av paketresan.

*Artikel 12.4:* Denna punkt ändras för att klargöra att arrangören är skyldig att återbetala resenären om avtalet sägs upp enligt artikel 12.2 eller 12.3, oavsett huruvida resenären uttryckligen begär återbetalning. Dessutom föreskrivs i ett nytt stycke att om medlemsstaterna inför eller upprätthåller mekanismer som syftar till att säkerställa att resenärer får ersättning i enlighet med artikel 12.4 ska de informera kommissionen och de centrala kontaktpunkterna i de andra medlemsstaterna om relevanta bestämmelser. All medfinansiering från medlemsstaterna av sådana mekanismer är endast möjlig i vederbörligen motiverade undantagsfall och förutsätter godkännande enligt unionens bestämmelser om statligt stöd.

*Ny artikel 12a (Värdebevis):* En ny artikel om värdebevis ska införas. Det anges att när ett avtal sägs upp får arrangörerna ge resenärerna värdebevis i stället för kontant återbetalning, men innan de tar emot värdebeviset måste resenären informeras om att han eller hon inte är skyldig att ta emot det. Sådana värdebevis bör vara giltiga i tolv månader och deras giltighetstid kan förlängas en gång med båda parter godkännande. Deras värde måste vara minst lika stort som återbetalningsbeloppet. De måste vara överlåtbara och omfattas av skydd vid obestånd.

Den föreslagna nya texten i artikel 17 syftar till att göra skyddet vid obestånd mer ändamålsenligt och enhetligt i EU genom att lägga till vissa förtydliganden och specifikationer, varav vissa härrör från skälen i direktiv (EU) 2015/2302. Vissa punkter i artikel 17 förblir oförändrade.

*Artikel 17.1 (skydd vid obestånd och dess ändamålsenlighet och tillämpningsområde):* I första stycket i punkt 17.1 klargörs att återbetalningskrav och värdebevis också omfattas av skydd vid obestånd.



*Artikel 17.2* ändras för att återspegla att säkerheten bör vara tillräcklig för att täcka kostnader för återbetalning och hemtransport i fall av obestånd vid en tidpunkt då en arrangör innehar de högsta beloppen under ett räkenskapsår och att säkerheten bör ta hänsyn till förändringar i volymen av sålda paketresor och nödvändiga hemtransporter som ska täckas jämfört med den förväntade volymen.

*Artikel 17.3:* Det anges att medlemsstaterna övervakar arrangörernas arrangemang för skydd vid obestånd, övervakar marknaden för tillhandahållande av skydd vid obestånd och kan kräva en andra skyddsnivå, såsom en reservfond. All medfinansiering av sådana krav från medlemsstaterna är endast möjlig i vederbörligen motiverade undantagsfall och förutsätter godkännande enligt unionens bestämmelser om statligt stöd.

*Artikel 17.6:* Den nya ordalydelsen i denna punkt innehåller en mer specifik tidsfrist för återbetalning vid inställda paketresor till följd av obestånd, utöver det allmänna kriteriet ”utan onödigt dröjsmål”. Denna period är tre månader efter det att resenären har lämnat in de handlingar som krävs för att behandla begäran.

*Ny artikel 17.7:* En ny punkt 6 ska införas som gör det möjligt för medlemsstaterna att ålägga återförsäljare att teckna skydd vid obestånd, om detta är motiverat mot bakgrund av resenärers riskexponering, vilket återspeglar ordalydelsen i skäl 41 i direktiv (EU) 2015/2302.

*Artikel 18.2 (Ömsesidigt erkännande av skyddet vid obestånd och administrativt samarbete):* Denna punkt ändras för att klargöra att centrala kontaktpunkter i medlemsstaterna också bör utbyta information om skydd vid obestånd och relaterade frågor, inbegripet återbetalningar för paketreseavtal som sagts upp.

*Artikel 19 (Skydd vid obestånd och informationskrav för sammanlänkade researrangemang):* Denna artikel ändras för att återspegla det förenklade begreppet sammanlänkade researrangemang.

*Artikel 22 (Rätt till prövning och återbetalning från tjänsteleverantörer till arrangörer):* Ett nytt stycke läggs till som anger att om tjänsteleverantörer ställer in eller inte tillhandahåller en tjänst som ingår i paketresan är de skyldiga att till arrangören återbetala de betalningar som mottagits för den berörda tjänsten inom sju dagar.

*Bilaga I* till direktiv (EU) 2015/2302 ska ersättas för att ge resenärerna tydligare information om sina rättigheter.

*Bilaga II till direktiv (EU) 2015/2302* ska ersättas för att ta hänsyn till förenklingen av begreppet sammanlänkade researrangemang och för att förbättra genomförandet av detta begrepp.

Enligt artikel 2 i detta förslag ska kommissionen fem år efter det att det har trätt i kraft överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av detta direktiv, med beaktande av konsekvenserna för små och medelstora företag. I artikel 3 i detta förslag anges att medlemsstaterna måste införliva ändringsdirektivet inom 18 månader efter dess ikraftträdande. Ändringsdirektivet skulle träda i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*. Medlemsstaterna skulle vara skyldiga att börja tillämpa direktivet sex månader från dagen för dess införlivande.



Förslag till

## EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV

### om ändring av direktiv (EU) 2015/2302 för att göra skyddet av resenärer effektivare och för att förenkla och förtydliga vissa aspekter av direktivet

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande<sup>1</sup>,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande<sup>2</sup>,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet, och

av följande skäl:

- (1) Genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302<sup>3</sup> moderniserades den rättsliga ramen för paketresor mot bakgrund av marknadsutvecklingen och den tekniska utvecklingen. Direktivet syftade till att täcka in nya sätt att boka resetjänster som hade uppstått, inklusive kundanpassade kombinationer av resetjänster som inte omfattades av rådets direktiv 90/314/EEG<sup>4</sup> eller som befann sig i en rättslig gråzon, och stärkte resenärernas rättigheter på flera sätt. Syftet var också att säkerställa en rättvisare konkurrens mellan olika typer av reseföretag som är verksamma på paketresemarknaden.
- (2) För att uppnå dessa mål breddade direktiv (EU) 2015/2302 definitionen av begreppet ”paketresa” jämfört med direktiv 90/314/EEG. I direktiv (EU) 2015/2302 specificerades resenärers befintliga rättigheter ytterligare och infördes nya rättigheter, såsom resenärers rätt att säga upp ett paketreseavtal utan uppsägningsavgifter, på vissa

---

<sup>1</sup> EUT C , , s. .

<sup>2</sup> EUT C , , s. .

<sup>3</sup> Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1).

<sup>4</sup> Rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158, 23.6.1990, s. 59).

villkor, i händelse av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Dessutom inrättades genom direktiv (EU) 2015/2302 det nya begreppet ”sammanlänkade researrangemang”, som omfattade bokningar som utförts på ett försäljningsställe och bokningar på olika försäljningsställen som en näringsidkare ”underlättar på ett riktat sätt”. Sammanlänkade researrangemang behandlas till stor del som fristående tjänster, men betalningar som tas emot av en näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang ska skyddas vid sådana näringsidkares obestånd. Direktiv (EU) 2015/2302 syftade till att säkerställa transparens genom att ålägga näringsidkare att informera resenärer om vilken typ av reseprodukt som erbjuds dem och om tillhörande rättigheter genom standardinformationsformulär i bilagorna I och II till det direktivet.

- (3) Direktiv (EU) 2015/2302 har på det hela taget fungerat väl, men flera utmaningar har uppstått sedan det började tillämpas den 1 juli 2018. Covid-19-pandemin och offentliga åtgärder i samband med denna hade en betydande inverkan på både resenärerna och resenärerna och avslöjade vissa svagheter i rådande affärsmodeller och visade att specifika bestämmelser i direktivet skulle kunna göras tydligare.
- (4) Det är därför nödvändigt att täppa till de luckor som identifierats i de nuvarande reglerna samt att förtydliga och förenkla vissa begrepp och bestämmelser och på så sätt öka ändamålsenligheten hos direktiv (EU) 2015/2302 till förmån för resenärer och reseföretag, bland vilka det finns ett stort antal mikroföretag samt små och medelstora företag.
- (5) På det hela taget anses definitionen av ”paketresa” ha varit ändamålsenlig, men definitionen av och reglerna för sammanlänkade researrangemang, liksom deras avgränsning från paketresor, bör förtydligas och förenklas. Ett sådant förtydligande och en sådan förenkling av definitionerna och begreppen ”paketresa” och ”sammanlänkat researrangemang” bör öka rättssäkerheten för alla parter, samtidigt som skyddet av resenärer blir effektivare och lika villkor för näringsidkarna säkerställs. Samtidigt bör antalet informationsformulär som ska användas av näringsidkare när de informerar resenärer om deras rättigheter minskas.
- (6) Principen bakom definitionen av ”paketresa” bör förbli att det finns en nära koppling mellan olika resetjänster som bokats för samma resa eller semester. För att säkerställa att det inte finns någon överlappning mellan definitionen av ”paketresa” och ”sammanlänkade researrangemang” och för att undanröja svårigheterna att skilja mellan paketresor och sammanlänkade researrangemang, bör bokningar av olika typer av resetjänster för samma resa eller semester vid ett försäljningsställe där resetjänsterna har valts ut innan resenären ingår ett första avtal betraktas som paketresor på samma sätt som resetjänster som bokats vid ett försäljningsställe inom en kort tidsperiod. I båda fallen finns det en nära koppling mellan bokningarna av resetjänster. Definitionen av ”paketresa” bör därför omfatta båda situationerna, medan bokningar som görs vid ett enda besök på eller en enda kontakt med ett försäljningsställe bör strykas från definitionen av sammanlänkade researrangemang.
- (7) När det gäller bokningar som görs inom kort tid på ett försäljningsställe är det lämpligt att ersätta det ganska vaga kriteriet ”ett enda besök eller en enda kontakt”. Därför bör bokningar av olika typer av resetjänster för samma semesterresa som görs inom tre timmar alltid betraktas som paketresor. Detsamma bör gälla om en näringsidkare före den första bokningen uppmanar en resenär att boka ytterligare tjänster för samma resa eller semester efter den första bokningen och om efterföljande bokningar äger rum inom 24 timmar efter det att det första avtalet ingicks.

- (8) Definitionen av paketresor som utgörs av sammanlänkade bokningsprocesser via internet i artikel 3.2 b v i direktiv (EU) 2015/2302, enligt vilken resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress ska överföras från en näringsidkare till en annan näringsidkare, har visat sig vara alltför snäv. Det är därför lämpligt att betrakta bokningar av olika typer av resetjänster för samma resa eller semester som en paketresa när den näringsidkare som är part i ett första avtal överför till en näringsidkare som är part i ett andra eller alternativt ytterligare avtal resenärens namn, betalningsuppgifter, e-postadress eller någon annan av resenärens personuppgifter. En sådan överföring av personuppgifter tyder på ett nära samband mellan bokningarna/avtalen, vilket innebär att kriteriet om 24 timmar för den andra bokningen inte är nödvändigt och bör tas bort.
- (9) Definitionen av ”ett sammanlänkat researrangemang” bör omfatta situationer där en näringsidkare som är part i ett första avtal och tar emot betalningar från resenären eller för dennes räkning uppmanar en resenär att boka ytterligare typer av resetjänster för samma resa eller semester. I detta sammanhang bör den näringsidkare som är part i ett första avtal erhålla skydd vid obestånd. För att säkerställa att resenärerna fullt ut kan dra nytta av reglerna om skydd vid obestånd och att näringsidkarna vet att de omfattas av denna skyldighet, är det dessutom lämpligt att informationsformulären om sammanlänkade researrangemang rekommenderar resenärerna att registrera inbjudan och den ytterligare bokningen, till exempel genom skärmdumpar, och att informera den näringsidkare med vilken ett första avtal ingicks om att ett avtal om ytterligare en typ av resetjänst har ingåtts för samma resa eller semester inom 24 timmar efter inbjudan från näringsidkaren. Näringsidkaren bör vara skyldig att göra en facilitet tillgänglig för resenärerna, såsom en e-postadress eller en webbplats, där resenärerna kan registrera sådan information och bekräfta mottagandet av sådan information.
- (10) För paketresor där till exempel logi kombineras med andra turisttjänster, men ingen persontransport ingår, bör det allmänna kriteriet ”en betydande andel” av kombinationens värde, som gäller för turisttjänster enligt artikel 3.1 d, ersättas med det mer specifika kriteriet ”minst 25 %” för att öka rättssäkerheten.
- (11) Såsom särskilt framgick under covid-19-pandemin kan den rådande affärspraxisen med förskottsbetalningar, avsaknaden av regler mellan företag om återbetalningar till arrangörer av paketresor för tjänster som ställts in eller inte utförts av tjänsteleverantörerna, avsaknaden av regler om värdebevis samt osäkerheten om huruvida återbetalningskrav och värdebevis för inställda paketresor omfattas av skydd vid obestånd orsaka svårigheter i fråga om återbetalningar till resenärer, särskilt när oundvikliga och extraordinära omständigheter leder till många inställda resor och påverkar många resedestinationer. Därför bör det föreskrivas att resenärernas betalningar alltid skyddas i praktiken, även vid kris. Dessutom bör det säkerställas att de nationella systemen för skydd vid obestånd är resilienta och ger ett mer enhetligt skydd.
- (12) Det finns vissa inneboende risker i affärspraxis att kräva förskottsbetalningar, särskilt i situationer där arrangörerna är skyldiga att inom en kort tidsrymd återbetala betydande belopp till resenärer för inställda resor. Det bör därför föreskrivas att delbetalningar, dvs. betalningar som begärs av resenärer vid bokningstillfället eller kort därefter, inte bör vara högre än 25 % av paketresans totala pris, och att arrangörer eller i tillämpliga fall återförsäljare bör hindras från att begära betalning av det återstående beloppet tidigare än 28 dagar innan paketresan inleds. Samtidigt bör arrangörer och, i tillämpliga fall, återförsäljare kunna begära högre delbetalningar när detta är nödvändigt för att säkerställa att paketresan organiseras och fullgörs på ett korrekt sätt.

Den nivå på delbetalningar som arrangörerna begär kan motiveras av förskottsbetalningar till tjänsteleverantörer, även om de tillhör samma koncern som arrangören, eller behovet av att täcka arrangörens kostnader med direkt anknytning till organisationen och fullgörandet av paketresan vid tidpunkten för bokningen eller kort därefter. Detta kan i tillämpliga fall inbegripa provisioner som begärts av återförsäljarna.

- (13) Fastställandet av nivån på delbetalningarna bör inte kräva olika beräkningar för varje paketresa, utan den kan fastställas för grupper av paketresor som har liknande egenskaper när det gäller behovet av delbetalning. Arrangörer och i förekommande fall återförsäljare bör även fortsättningsvis vara skyldiga att informera resenärerna innan avtalet ingås om de delbetalningar de begär.
- (14) Eftersom begränsningen av förskottsbetalningar inte är förenlig med begreppet paketresor i presentkortsform som avses i artikel 3.5 b iv i direktiv (EU) 2015/2302 och paketresor som bokas mindre än 28 dagar före paketets början, bör dessa två typer av paketresor undantas från den begränsning av förskottsbetalningar som införs genom detta direktiv.
- (15) Om en resetjänst som ingår i en paketresa ställs in eller inte utförs och om förskottsbetalningar har gjorts till respektive tjänsteleverantör, bör arrangörerna ha rätt till återbetalning från tjänsteleverantörerna inom sju dagar. Denna rätt till återbetalning bör göra det möjligt för arrangörerna att uppfylla sin skyldighet att återbetala resenärer inom 14 dagar i de fall då även paketreseavtalet som helhet sägs upp. Om en resetjänstleverantör avbryter eller inte tillhandahåller en tjänst som ingår i en paketresa men paketreseavtalet fortfarande existerar, bör rätten till återbetalning inom sju dagar göra det möjligt för arrangörerna att vidta alternativa åtgärder.
- (16) I vissa situationer kan frivilliga värdebevis till resenärer vara ett användbart alternativ till återbetalningar. Värdebevis kan ge i synnerhet arrangörerna större flexibilitet om de ställs inför skyldigheten att göra många återbetalningar på kort tid. Samtidigt kan värdebevis godtas för resenärer som inte behöver omedelbar återbetalning, så länge det finns särskilda rättsliga garantier. Därför bör det fastställas tydliga regler för värdebevis som ger sådana garantier. Dessa garantier bör omfatta transparens om värdebevisens frivilliga karaktär och om deras viktigaste egenskaper samt om resenärernas rättigheter i samband med värdebevis, till exempel att de är skyddade vid arrangörens obestånd och att resenärerna har rätt till automatisk återbetalning om ett värdebevis inte löses in under sin giltighetstid. Arrangörerna kan göra värdebevis mer attraktiva, till exempel genom att öka värdebevisets belopp jämfört med resenärens återbetalningsrätt. I sådana fall bör skyddet vid obestånd begränsas till det belopp som betalas av resenären.
- (17) Det är tänkbart att medlemsstaterna tillhandahåller mekanismer som säkerställer återbetalning till resenärer i enlighet med de rättsliga kraven, i fall där paketresor ställs in på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och där arrangörerna inte kan fullgöra sina återbetalningsskyldigheter. För att öka insynen bör medlemsstater som inför eller upprätthåller sådana mekanismer vara skyldiga att informera kommissionen och de centrala kontaktpunkterna i de andra medlemsstaterna om sådana mekanismer. Sådana mekanismer finansieras normalt uteslutande genom bidrag från arrangörer. Endast i undantagsfall kan sådana mekanismer samfinansieras av medlemsstaterna, och införandet av dem påverkar inte tillämpningen av unionens bestämmelser om statligt stöd.

- (18) De många tänkbara situationer som kan leda till att ett paketreseavtal sägs upp på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter som avsevärt påverkar fullgörandet av en paketresa kräver en bedömning från fall till fall, till exempel mot bakgrund av sådana omständigheters art och omfattning. Det bör klargöras att ett avtal kan sägas upp om det rimligen kan förväntas att dess fullgörande kommer att påverkas väsentligt av oundvikliga och extraordinära omständigheter.
- (19) Under covid-19-pandemin framkom olika tolkningar när det gäller avbokningsrättigheter på grund av ”oundvikliga och extraordinära omständigheter”, även när det gäller resevarningarnas relevans. Det är därför lämpligt att ange att officiella resevarningar för resmålet som utfärdats av myndigheterna i den medlemsstat där resenären är bosatt eller avreser från eller i destinationslandet, är viktiga faktorer vid bedömningen av om det är berättigat att säga upp ett avtal. Det bör också klargöras att allvarliga restriktioner på resmålet eller som gäller efter återkomsten från resan eller semestern, såsom karantänkrav under en längre period, också är relevanta vid bedömningen av motiveringen till att ett paketreseavtal hävs.
- (20) Det bör också klargöras att 14-dagars återbetalningsperiod, som utlöses av uppsägningen av avtalet, gäller oavsett om resenären uttryckligen begär återbetalning.
- (21) För att säkerställa ett effektivt och enhetligt skydd för resenärer och lika villkor för arrangörer bör det föreskrivas att skyddet vid obestånd för arrangörer omfattar alla betalningar som gjorts av eller på uppdrag av resenärer i händelse av arrangörens obestånd, inbegripet fall där en paketresa inte genomförs helt eller delvis till följd av arrangörens obestånd och fall där en resenär hade rätt till återbetalning eller hade fått ett värdebevis från arrangören före dennes obestånd.
- (22) För att säkerställa att skyddet vid obestånd alltid är effektivt för resenärer bör det föreskrivas att säkerheten är tillräcklig för att täcka kostnader för återbetalning och hemresa i de fall då obestånd inträffar vid en tidpunkt då en arrangör innehar de högsta betalningsbeloppen. Eventuella ökningarna av dessa belopp på grund av en större förväntad volym paketresor som säljs under en viss period bör beaktas. Det bör klargöras att medlemsstaterna bör övervaka arrangörernas skydd vid obestånd och övervaka marknaden för tillhandahållande av skydd vid obestånd, och att medlemsstaterna vid behov bör kunna kräva en andra skydds nivå, såsom en reservfond. Detta kan exempelvis vara relevant om försäkringsbrev inte ger den skydds nivå som krävs. Sådana reservfonder bör normalt uteslutande finansieras genom bidrag från arrangörer. Det bör klargöras att sådana åtgärder kan samfinansieras av medlemsstaterna endast under exceptionella omständigheter och upprepas att dessa bestämmelser inte påverkar tillämpningen av unionens bestämmelser om statligt stöd i den mån sådana åtgärder inbegriper statligt stöd.
- (23) När det gäller återbetalningar vid en arrangörs obestånd bör det ytterligare specificeras att återbetalningsperioden är tre månader efter det att resenären har lämnat in de handlingar som krävs för att behandla begäran. Det är också lämpligt att föreskriva i en bestämmelse att medlemsstaterna får kräva att inte bara arrangörerna utan även återförsäljarna ska ta ut skydd vid obestånd.
- (24) Det bör klargöras att de centrala kontaktpunkterna är ansvariga för informationsutbytet om skydd vid obestånd och relaterade frågor, inbegripet eventuella mekanismer för att säkerställa återbetalningar i tid för paketreseavtal som sagts upp.
- (25) Det är viktigt att resenärerna vederbörligen informeras om sina rättigheter, kan förstå den information som de får och har tillgång till den när de behöver den. Därför bör

vissa ändringar göras när det gäller krav på förhandsinformation, innehållet i ett paketreseavtal och standardinformationsformulären i bilagorna I och II till direktiv (EU) 2015/2302. I standardinformationsformulären i bilaga I bör till exempel den näringsidkare som ansvarar för återbetalning för inställda paketresor anges. Rätten att säga upp ett paketreseavtal utan avgift på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter bör anges vid sidan av möjligheten att avboka en paketresa mot en uppsägningsavgift. Dessutom bör arrangörerna vara skyldiga att lägga till standardinformationsformuläret till avtalet så att det är tillgängligt för resenärer efter det att avtalet ingåtts, tillsammans med kontaktuppgifter till berörda näringsidkare.

- (26) Direktiv (EU) 2015/2302 bör därför ändras i enlighet med detta.
- (27) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att bidra till en väl fungerande inre marknad i samband med paketresor och till uppnåendet av en hög och så enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt inom denna sektor, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av dess omfattning och effekter, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (28) Detta direktiv är förenligt med de grundläggande rättigheter och de principer som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Detta direktiv är i synnerhet förenligt med den näringsfrihet som fastställs i artikel 16 i stadgan, samtidigt som en hög konsumentskyddsnivå tryggas inom unionen i enlighet med artikel 38 i stadgan.
- (29) Kommissionen bör översända en rapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av detta direktiv inom fem år efter dess ikraftträdande. Även om direktivets inverkan på reseföretag, inbegripet arrangörer som är mikroföretag och små och medelstora företag, har bedömts noggrant, är det lämpligt att i denna rapport ta hänsyn till hur dess tillämpning påverkar arrangörer som är mikroföretag och små och medelstora företag. Vid behov bör rapporten åtföljas av lagstiftningsförslag.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

### *Artikel 1*

#### **Ändringar av direktiv (EU) 2015/2302**

Direktiv (EU) 2015/2302 ska ändras på följande sätt:

- (1) Artikel 1 ska ersättas med följande:

*”Artikel 1*

#### **Innehåll**

Syftet med detta direktiv är att bidra till en väl fungerande inre marknad och till uppnåendet av en hög och så enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang samt vissa aspekter av avtal mellan arrangörer av paketresor och tjänsteleverantörer.”

- (2) I artikel 2 ska punkt 1 ersättas med följande:



”1. Detta direktiv är tillämpligt på paketresor som erbjuds eller säljs av näringsidkare till resenärer och på sammanlänkade researrangemang som underlättas av näringsidkare för resenärers räkning.

Det gäller även arrangörers rätt till ersättning enligt definitionen i artikel 3.8 gentemot resetjänstleverantörer vid inställda eller uteblivna tjänster som ingår i en paketresa.

(3) Artikel 3 ska ändras på följande sätt:

a) Punkt 2 ska ersättas med följande:

”*paketresa*: en kombination av minst två olika typer av resetjänster, enligt definitionen i punkt 1, avsedda för samma resa eller semester om

(a) dessa tjänster kombinerats av en enda näringsidkare, inbegripet på begäran av resenären eller i enlighet med resenärens urval, innan ett enda avtal om alla tjänster ingåtts, eller om

(b) dessa tjänster, oberoende av om separata avtal ingås med enskilda resetjänstleverantörer,

i) köps från ett enda försäljningsställe och

– har valts ut innan resenären går med på att betala, eller

– andra typer av resetjänster bokas inom tre timmar efter det att resenären gick med på att betala för den första resetjänsten, eller

– andra typer av resetjänster bokas inom 24 timmar efter det att resenären gick med på att betala för den första resetjänsten och om näringsidkaren, innan resenären gick med på att betala för den första resetjänsten, uppmanade resenären att därefter boka en eller flera ytterligare typer av resetjänster, eller

ii) erbjuds, säljs eller betalas till ett allomfattande eller totalt pris, oavsett eventuell separat fakturering, eller

iii) marknadsförs eller säljs med beteckningen paketresa eller en liknande beteckning, eller

iv) kombineras efter ingåendet av ett avtal enligt vilket en näringsidkare ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, eller

v) köps från separata näringsidkare genom sammanlänkade bokningsprocesser online, där resenärens namn, betalningsuppgifter, e-postadress eller resenärens övriga personuppgifter överförs från den näringsidkare med vilken det första avtalet ingås till en annan näringsidkare eller andra näringsidkare.

En kombination av resetjänster där högst en typ av sådan resetjänst som avses i punkt 1 a, b eller c kombineras med en eller flera sådana turisttjänster som avses i punkt 1 d är inte en paketresa om den sistnämnda tjänsten

a) inte står för minst 25 % av värdet av kombinationen och inte marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen, eller

b) inte väljs och köps förrän efter fullgörandet av en resetjänst i den mening som avses i punkt 1 a, b eller c har inletts.

b) Punkt 5 ska ersättas med följande:

”5. *sammanlänkat researrangemang*: en kombination av olika typer av resetjänster som inte omfattas av definitionen av paketresor i punkt 2, där en näringsidkare som är part i ett avtal om tillhandahållande av en resetjänst och som erhåller betalningar av en resenär eller för en resenärs räkning uppmanar en resenär att boka ytterligare typ av resetjänster från en annan näringsidkare för samma resa eller semester och där ett avtal om tillhandahållande av ytterligare resetjänster ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av det första avtalet bekräftats.

(4) I artikel 5 ska punkt 1 ändras på följande sätt:

a) Led d ska ersättas med följande:

”d) Betalningssätt, inklusive belopp eller procentandelar av priset som ska erläggas som delbetalning samt de tidpunkter då den resterande delen av priset ska betalas, i enlighet med artikel 5a, eller andra ekonomiska garantier som ska betalas eller tillhandahållas av resenären.”

b) Led g ska ersättas med följande:

”Information om att resenären kan säga upp avtalet när som helst före paketresans början mot en skälig uppsägningsavgift eller, i tillämpliga fall, de standardiserade uppsägningsavgifter som arrangören begär i enlighet med artikel 12.1, och att resenären får säga upp paketreseavtalet utan att betala någon uppsägningsavgift på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter i enlighet med artikel 12.2.”

(5) Följande artikel ska införas som artikel 5a:

*”Artikel 5a*

### **Betalningar**

Med undantag för paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 b iv och paketresor som bokats mindre än 28 dagar innan paketresan inleds ska medlemsstaterna säkerställa att arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren inte begär delbetalningar som överstiger 25 % av paketresans totala pris och inte begär den återstående betalningen tidigare än 28 dagar innan paketresan inleds. Arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren får begära högre förskottsbetalningar om detta är nödvändigt för att säkerställa paketresans organisation och fullgörande. *Delbetalningarna får täcka förskottsbetalningar till leverantörer av tjänster som ingår i paketresan och kostnader som arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren ådrar sig, särskilt i fråga om paketresans organisation och fullgörande i den mån det är nödvändigt för att täcka dessa kostnader vid bokningstillfället.*”

(6) Artikel 7 ska ändras på följande sätt:

a) I punkt 2 ska led b ersättas med följande:

”b) Information om

i) att arrangören är ansvarig för att alla resetjänster som omfattas av avtalet i enlighet med artikel 13 fullgörs korrekt, för alla återbetalningar till följd

av uppsägning eller ändringar av ett avtal och för att tillhandahålla assistans om resenären befinner sig i svårigheter i enlighet med artikel 16,

ii) att resenären i tillämpliga fall även kan kontakta arrangören via återförsäljaren.”

b) Följande punkt ska införas som punkt 2a:

”2a. Det relevanta standardinformationsformuläret i bilaga I ska bifogas avtalet. Avtalet ska innehålla en tydlig hänvisning till det formuläret.”

(7) Artikel 12 ska ändras på följande sätt:

(a) Punkt 2 ska ersättas med följande:

”2. Utan hinder av vad som sägs i punkt 1 ska resenären ha rätt att säga upp paketreseavtalet innan paketresan inleds utan att betala någon uppsägningsavgift i händelse av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet, på den plats där resenären är bosatt eller avser från eller som påverkar resan till resmålet, om sådana omständigheter avsevärt påverkar fullgörandet av paketresan. Resenären får säga upp avtalet om det rimligen kan förväntas att fullgörandet av paketreseavtalet kommer att påverkas väsentligt av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Om paketreseavtalet sägs upp i enlighet med denna punkt ska resenären ha rätt till full återbetalning av alla betalningar som gjorts för paketresan men ska inte ha rätt till ytterligare ersättning.”

(b) Följande punkt ska införas som punkt 3a:

”3a. Officiella varningar mot resor till en viss destination som utfärdats av myndigheterna i avresemedlemsstaten eller den resandes bosättnings- eller destinationsland, eller det faktum att resenärer kommer att bli föremål för allvarliga restriktioner på resmålet eller i bosättnings- eller avresemedlemsstaten efter återkomsten från resan eller semestern, ska vara viktiga faktorer som ska beaktas vid bedömningen av huruvida det är motiverat att säga upp avtalet på grundval av punkterna 2 och 3 b.”

(c) Punkt 4 ska ersättas med följande:

”4. Arrangören ska tillhandahålla alla återbetalningar som krävs enligt punkterna 2 och 3, eller med avseende på punkt 1 ersätta alla betalningar som har gjorts av resenären eller för dennes räkning för paketresan med avdrag för den skäligen och berättigade uppsägningsavgiften. Arrangören ska göra sådana återbetalningar eller ersättningar till resenären utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter senast 14 dagar efter det att paketreseavtalet har sagts upp, oavsett om resenären uttryckligen begär återbetalning.”

Om medlemsstaterna inför eller upprätthåller mekanismer som syftar till att säkerställa att återbetalningar till resenärer görs inom den tidsperiod som fastställs i första stycket, efter det att paketreseavtalen har sagts upp i enlighet med punkterna 2 och 3, ska de informera kommissionen och de centrala kontaktpunkter i övriga medlemsstater som avses i artikel 18.2 om dessa mekanismer. All medfinansiering från medlemsstaterna av sådana mekanismer är endast möjlig i vederbörligen motiverade undantagsfall och ska vara villkorad av godkännande enligt unionens bestämmelser om statligt stöd.”

- (8) Följande artikel ska införas som artikel 12a:

*”Artikel 12a*

**Värdebevis**

1. Om ett avtal sägs upp i enlighet med artiklarna 10, 11 eller 12 ska medlemsstaterna säkerställa att arrangören kan ge resenären möjlighet att godta ett värdebevis som kan användas för en framtida paketresa i stället för en återbetalning.
2. Innan resenären tar emot värdebeviset ska arrangören tydligt och på framträdande plats skriftligen informera resenären om
  - a) att resenären har rätt till återbetalning inom 14 dagar och inte är skyldig att ta emot ett värdebevis,
  - b) giltighetstiden för värdebeviset och resenärernas rättigheter i förhållande till värdebevis i enlighet med denna artikel.
3. Värdet av det värdebevis som erbjuds ska minst motsvara resenärens återbetalningsrätt. Arrangören får erbjuda ett värdebevis på ett högre belopp.
4. Resenärerna ska förlora sin rätt till återbetalning under värdebevisets giltighetstid endast om de uttryckligen och skriftligen godtar värdebeviset i stället för en återbetalning. Parterna får när som helst komma överens om en fullständig återbetalning innan ett värdebevis löses in eller löper ut.
5. Värdebevisen ska ha en giltighetstid på högst tolv månader från den dag då en resenär godtar ett värdebevis i enlighet med punkt 4. Denna period får förlängas en gång med upp till tolv månader om båda parterna uttryckligen och skriftligen har samtyckt till detta.
7. Om värdebeviset inte löses in inom sin giltighetstid ska arrangören återbetala det belopp som anges i värdebeviset så snart som möjligt och senast 14 dagar efter giltighetsperiodens slut, utan att resenären behöver begära det i förväg.
8. Värdebevis ska kunna överföras till en annan resenär utan extra kostnad.
9. Värdebevisen ska omfattas av det skydd vid obestånd som arrangören ska ombesörja enligt artikel 17 för det betalningsbelopp som erhållits från resenären.

- (9) Artikel 17 ska ersättas med följande:

*”Artikel 17*

**Effektivitet och omfattning gällande skyddet vid obestånd**

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att arrangörer som är etablerade på deras territorium ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning om arrangörerna hamnar på obestånd. Detta ska omfatta skydd av betalningar som görs om paketresan inte genomförs, helt eller delvis, till följd av arrangörens obestånd eller om en resenär hade rätt till återbetalning eller hade fått ett värdebevis från arrangören innan den hamnade på obestånd. När det gäller värdebevis ska säkerheten begränsas till det betalningsbelopp som erhållits från resenären. Om återresan inbegrips i paketreseavtalet, ska arrangörerna även ställa säkerhet för hemtransport av resenärerna. En fortsättning på paketresan får erbjudas.

Arrangörer som inte är etablerade i en medlemsstat och som säljer eller erbjuder paketresor i en medlemsstat eller som på något sätt riktar sådan

verksamhet till en medlemsstat ska vara skyldiga att ställa säkerhet enligt lagstiftningen i den medlemsstaten.

2. Den säkerhet som avses i punkt 1 ska vara effektiv och omfatta rimligt förutsebara kostnader. Den ska omfatta summorna av betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning för paketresor, med beaktande av längden på tidsperioden mellan mottagandet av eventuella betalningar och fullgörandet av paketresorna, samt den uppskattade kostnaden för hemtransporter i händelse av arrangörens obestånd. Säkerheten ska alltid vara tillräcklig för att täcka kostnaderna för återbetalning och, i förekommande fall, hemresa och värdebevis. Omfattningen ska ta hänsyn till de perioder då arrangörerna innehar de högsta betalningsbeloppen och till eventuella förändringar i paketresans försäljningsvolym.
3. För att säkerställa att skyddet vid obestånd är effektivt ska medlemsstaterna övervaka arrangemangen för skydd vid obestånd hos arrangörer som är etablerade på deras territorium, övervaka marknaden för tillhandahållande av skydd vid obestånd och får vid behov kräva en andra skydds nivå. All medfinansiering från medlemsstaterna är endast möjlig i vederbörligen motiverade undantagsfall och ska vara villkorad av godkännande enligt unionens bestämmelser om statligt stöd.
4. En arrangörs skydd vid obestånd ska omfatta resenärer oberoende av deras bostadsort och avreseort, oberoende av var paketresan har sålts och utan hänsyn till i vilken medlemsstat det organ som ansvarar för skyddet vid obestånd är beläget.
5. När fullgörandet av paketresan påverkas av arrangörens obestånd ska säkerheten vara tillgänglig kostnadsfritt för att säkerställa hemtransporter och, om så krävs, finansieringen av inkvartering före hemtransporten.
6. Återbetalning av betalningar som påverkas av arrangörens obestånd ska tillhandahållas utan onödigt dröjsmål efter resenärens begäran och senast tre månader efter det att resenären har lämnat in de handlingar som krävs för att behandla begäran.
7. Om detta är motiverat mot bakgrund av de betalningar som tas emot av återförsäljare får medlemsstaterna kräva att inte bara arrangörerna utan även återförsäljarna tar ut skydd vid obestånd, oberoende av vad som anges i artikel 13.1 andra stycket.”

(10) I artikel 18 ska punkt 2 ersättas med följande:

”2. Medlemsstaterna ska utse centrala kontaktpunkter för att underlätta administrativt samarbete och övervakning av arrangörer som är verksamma i olika medlemsstater och för att utbyta information om skydd vid obestånd och eventuella mekanismer som införts för att säkerställa att återbetalningarna för paketreseavtal som sagts upp är effektiva. Medlemsstaterna ska anmäla kontaktuppgifter för dessa kontaktpunkter till alla andra medlemsstater och till kommissionen.”

(11) Artikel 19 ska ersättas med följande:

*”Artikel 19*

**Skydd vid obestånd och informationskrav för sammanlänkade  
researrangemang**

1. För sammanlänkade researrangemang enligt definitionen i artikel 3.5 ska medlemsstaterna säkerställa att näringsidkare som uppmanar resenärer att ingå avtal om en annan typ av resetjänst ska ställa säkerhet för återbetalningen av alla betalningar de får från resenärer. Om dessa näringsidkare ansvarar för passagerares hemresa ska säkerheten också omfatta resenärens hemtransport. Artiklarna 17.1 andra stycket, 17.2–17.6 och 18 ska gälla i tillämpliga delar.

2. När näringsidkaren uppmanar resenären att ingå ett avtal om en annan typ av resetjänst ska denne, inbegripet om denne inte är etablerad i en medlemsstat men på något sätt riktar sådan verksamhet till en medlemsstat, tillhandahålla resenären det standardinformationsformulär som anges i bilaga II, i tillämpliga fall ifyllt. Formuläret ska tillhandahållas på ett tydligt och framträdande sätt.

3. Om näringsidkare inte uppfyller kraven i punkterna 1 och 2 i den här artikeln ska de rättigheter och skyldigheter som fastställs i artiklarna 9 och 12 och i kapitel IV tillämpas när det gäller de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget.

4. Om ett sammanlänkat researrangemang upprättas ska den näringsidkare som ingår ett avtal om en annan typ av resetjänst informera den näringsidkare som uppmanat resenären att ingå ett sådant avtal om detta.

(12) Artikel 22 ska ersättas med följande:

*”Artikel 22*

**Arrangörernas rätt till gottgörelse och återbetalning**

1. I de fall där en arrangör eller, i enlighet med artikel 13.1 andra stycket eller artikel 20, en återförsäljare betalar ersättning, beviljar en prissänkning eller fullgör sina övriga skyldigheter enligt detta direktiv, ska medlemsstaterna säkerställa att arrangören eller återförsäljaren har rätt att begära gottgörelse från en tredje part som bidrog till den händelse som utlöste ersättningen, prissänkningen eller andra skyldigheter.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att tjänsteleverantören, när en tjänsteleverantör ställer in en tjänst som ingår i en paketresa eller underlåter att tillhandahålla den, till arrangören återbetalar alla betalningar som arrangören gjort för tjänsten inom sju dagar. 7-dagarsperioden ska inledas dagen efter det att tjänsten ställts in eller den dag då tjänsten skulle ha utförts, beroende på vilket som infaller först.”

(13) Bilaga I ska ersättas med texten i bilaga I till det här direktivet.

(14) Bilaga II skall ersättas med texten i bilaga II till det här direktivet.

*Artikel 2*

**Rapportering från kommissionen samt översyn**

Senast [fem år efter det att detta direktiv har trätt i kraft] ska kommissionen inge en rapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av direktivet. I rapporten tas också hänsyn till inverkan på arrangörer som är mikroföretag och små och medelstora företag.

Rapporten ska vid behov åtföljas av lagstiftningsförslag.

*Artikel 3*

**Införlivande**

1. Medlemsstaterna ska senast [18 månader efter detta direktivs ikraftträdande] anta och offentliggöra de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska genast överlämna texten till dessa bestämmelser till kommissionen.  
De ska tillämpa dessa bestämmelser från och med [6 månader efter tidsfristen för införlivandet].  
När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.
2. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om texten till de centrala bestämmelser i nationell rätt som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

#### *Artikel 4*

##### **Ikraftträdande**

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

#### *Artikel 5*

##### **Adressater**

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den

*På Europaparlamentets vägnar*  
*Ordförande*

*På rådets vägnar*  
*Ordförande*